

Arbetsmiljöinspektioner och dess påverkan på socialsekreterares arbetsmiljö

Effektstudie av samband mellan Arbetsmiljöverkets arbetsmiljöinspektioner åren 2015 till 2017 och arbetsmiljön för socialsekreterare och första linjens chefer i socialtjänsten

Arbetsmiljöverket Analysrapport 2019:1

Dnr: AS2015/024221

Arbetsmiljöverket

www.av.se

Förord

Uppdraget har sin bakgrund i regeringens krav på utvecklad myndighetsstyrning i statsförvaltningen med fokus på effekter av statlig verksamhet (Ekonomistyrningsverket, 2006); detta gäller också Arbetsmiljöverket. Statskontoret har i sin särskilda myndighetsanalys av Arbetsmiljöverket år 2014 bedömt att ”Arbetsmiljöverket i stort fullgör sitt samlade uppdrag.” Men man bedömer också att myndigheten ”har problem med både sin resultatstyrning och resultatanalys. Detta får återverkningar för redovisningen till regeringen och i nästa steg regeringens rapportering till riksdagen. ”Slutligen bedömer Statskontoret också att ” myndigheten har inte tydliggjort sin roll i effektkedjan och har ännu ingen strategi för hur effekterna av myndighetens insatser ska följas upp och mätas” (Statskontoret, 2014).

Effektstudien startade som en pilotstudie år 2015 för att utveckla en metod för att utvärdera effekt och nytta av tillsynsinsatser genomförda inom regeringsuppdraget kvinnors arbetsmiljö (Arbetsmiljöverket, 2015b). Utvärderingen avgränsades till Arbetsmiljöverkets nationella tillsyn av socialtjänsten åren 2015–2017 (Arbetsmiljöverket, 2015c), där inspektionerna genomförs med metoder som kommer från arbetet i Kvinnors arbetsmiljö. Syftet i effektstudien är att både utveckla former för utvärdering och att genomföra en kvantitativ studie av effekterna av inspektionerna för socialsekreterare i socialtjänsten åren 2015 till 2017 (Arbetsmiljöverket, 2015a).

Effektstudien har också ingått i Arbetsmiljöverkets paraplyprojekt för utveckling av statistisk analys (Arbetsmiljöverket, 2015d). Annette Nylund, senior analytiker och projektledare på Arbetsmiljöverket, har ansvarat för arbetet.

Ett flertal medarbetare från Arbetsmiljöverkets enhet för statistik och analys har medverkat i arbetet, bland annat i framtagande av frågeformulär och urval samt användning av inspektionsstatistik. Medarbetare från Arbetsmiljöverkets avdelning för regler har också medverkat i framtagande av frågeformulär och undersökningsföretaget Stelacon AB har genomfört insamlingen av webbenkäterna. Bearbetning av insamlade data och kvalitetsanalyser har skett med stöd av konsulter från SAS Institute AB och senior analyskonsult Hans-Olof Hagén, som också har medverkat i upplägg av analyserna. Arbetsmiljöverkets avdelning för kommunikation har ansvarat för kommunikationsarbetet runt studien.

För text och slutsatser svarar Annette Nylund, i dialog med konsult Hans-Olof Hagén.

Arbetet med effektstudien har under hela projektets gång fått stöd av representanter för arbetsmarknadens parter, dessa är Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Akademikerförbundet SSR samt Vision. Ett avslutande samtal (seminarium) om studiens resultat genomfördes 2019-08-23 mellan projektgruppen, delar av Arbetsmiljöverkets ledning och arbetsmarknadens parter.

Augusti 2019

Ann Ponton Klevestedt

Chef för enheten statistik och analys
Arbetsmiljöverket

Sammanfattning

Inspektionerna påverkar arbetsmiljön inom socialtjänsten

Effektutvärderingen visar att de arbetsmiljöinspektioner som genomfördes åren 2015 till 2017 inom socialtjänsten i Sveriges kommuner påverkar arbetsmiljön positivt. Tre typer av indikatorer som mäter arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet används i analysen:

- organiseringen av arbetet
- den egna sociala arbetsmiljön
- arbetsmiljöarbete.

De två första mäter förändring av arbetsmiljön och den tredje mäter det generella förebyggande arbetsmiljöarbetet, den skiljer sig från de två andra genom att den är ett verktyg för förändring av arbetsmiljön.

Tolkningen av olika beräkningsmodeller visar att arbetsmiljöinspektioner påverkar arbetsmiljöns utveckling, direkt eller indirekt beroende på hur starka de inre drivkrafterna är inom socialtjänsten. Beräkningarna av arbetsmiljöinspektionernas påverkan på var och en av de sex delindikatorerna, givet vissa inre förändringar (vissa av de andra delindikatorerna hålls konstanta) och givet viss påverkan av ekonomiska förutsättningar och personalstruktur i socialtjänsten i respektive kommun visar att Arbetsmiljöverkets inspektioner bidrar till den positiva utvecklingen av arbetsmiljön inom socialtjänsten genom främst två av sex delindikatorer för arbetsmiljön, med signifikanta resultat.

En alternativ beräkning visar att när all information om förändring av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet inom socialtjänsten tas med i analysen, det vill säga att när varje beräkning av arbetsmiljöinspektionernas påverkan på en delindikator också inkluderar information om alla andra delindikatorer (alla andra delindikatorer hålls konstanta) då blir arbetsmiljöinspektionernas påverkan endast indirekt. Det betyder att inspektionerna påverkar arbetsmiljön tillsammans med de andra förändringsfaktorerna som också påverkar arbetsmiljön. Resultaten visar att de inre förändringarna och utvecklingen inom socialtjänsten är stark. Det är ett gott resultat att det finns en utvecklingskraft inom socialtjänsten, och att förändringarna av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet har utvecklats till det bättre åren 2015–2017.

De sammanvägda resultaten av de olika beräkningarna betraktas som positiva eftersom det inte är självklart hur analysen bör kontrollera för den inre påverkan. Resultaten visar att socialtjänsten har haft nytta av de genomförda arbetsmiljöinspektionerna, som inkluderar frågor som stöds av Arbetsmiljöverkets föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö, OSA, (AFS 2015:4) som fångas upp i indikatorerna för arbetets organisering och social arbetsmiljö.

Analyserna har ökat förståelsen om hur sambanden mellan olika delar av arbetsmiljön och hur arbetsmiljöinspektionerna ser ut och hur arbetsmiljöarbete kan komma in i effektkedjan. Resultaten visar indirekt också på nyttan av det generella förebyggande arbetsmiljöarbetet inom socialtjänsten som lutar sig mot Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM, (AFS 2001:1).

Många fler reflektioner kan göras baserade på de presenterade beräkningarna. Vi hoppas att läsaren av denna rapport fortsätter att utveckla reflektionerna.

Innehållsförteckning

1. Beskrivning av inspektionsinsatsen inom socialtjänsten	1
2. Hur mäts arbetsmiljön i effektstudien?	2
<i>Arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete mäts med indikatorer .....</i>	<i>2</i>
<i>Sex delindikatorer mäter socialsekreterare och chefers svar .....</i>	<i>3</i>
3. Utvecklingen av arbetsmiljön åren 2015 och 2017	4
<i>Hur mäter vi förändring? .....</i>	<i>4</i>
<i>Fem av sex delindikatorer visar att arbetsmiljön har utvecklats positivt .....</i>	<i>4</i>
<i>Chefens syn på den egna sociala arbetsmiljön .....</i>	<i>5</i>
<i>Alla förändringar i arbetsmiljön under perioden är signifikanta .....</i>	<i>6</i>
4. Arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet hänger ihop	7
<i>Vilka typer av resultat redovisas? .....</i>	<i>7</i>
<i>Samband .....</i>	<i>8</i>
<i>Riktningen i effektkedjan .....</i>	<i>10</i>
<i>Bakgrundsfaktorer bidrar till modellen .....</i>	<i>13</i>
5. Arbetsmiljöinspektionernas påverkan	16
6. Jämförelse av arbetsmiljön i socialtjänsten med hela arbetslivet år 2015	18
7. Effektstudiens genomförande och dess kvalitet	19
<i>Modell för effektutvärdering .....</i>	<i>19</i>
<i>Totalundersökning av socialtjänsten .....</i>	<i>19</i>
<i>Bortfallsanalyser och svarsvikter .....</i>	<i>19</i>
<i>Före- och eftermätningar .....</i>	<i>20</i>
<i>Utfalls- och resultatorienterad utvärdering .....</i>	<i>20</i>
<i>Alla variabler ingår i analysen samtidigt .....</i>	<i>20</i>
<i>Tester och robusthet .....</i>	<i>21</i>
<i>Analysen görs på kommunnivå .....</i>	<i>21</i>
Referenser	22

Diagram och figurer

Diagram 1. Arbetsmiljöns förändring i socialtjänsten, sex delindikatorer, kvoten 2017/2015	5
Figur 1. Hur hänger arbetsmiljön och arbetsmiljöarbete ihop?	9
Figur 2. När alla delindikatorer ingår samtidigt; de mycket signifikanta sambanden	11
Figur 3. Påverkan på chefers delindikatorer; de mycket signifikanta sambanden	12
Figur 4. Påverkan på socialsekreterares delindikatorer; de mycket signifikanta sambanden.....	12
Figur 5. De mycket signifikanta sambanden när alla faktorer ingår i analysen av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet även bakgrundsfaktorerna för kommunernas socialtjänst	15
Figur 6. Arbetsmiljöinspektioners påverkan på arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet när vissa delindikatorer hålls konstanta.....	17

Förteckning av bilagor

Arbetsmiljöverket Analysrapport 2019:1

Samtliga bilagor återfinns i ett gemensamt dokument som är tillgängligt via Arbetsmiljöverkets diarium, Dnr: AS2015/024221.

Bilaga 1. Webbenkäter 2015 och 2017

Bilaga 2. Förteckning av bakgrundsvariabler

Bilaga 3. Beräkningar av samband till figur 1 till 6

Bilaga 4. Svarsfrekvens och bortfallsanalys

1. Beskrivning av inspektionsinsatsen inom socialtjänsten

Den här effektstudien utvärderar de inspektioner som genomförts inom ramen för Arbetsmiljöverkets nationella tillsynsinsats av socialtjänsten, med fokus på socialsekreterares arbetsmiljö och första linjens chefer, åren 2015–2017.

Inspektionernas mål och plan för genomförande beskrivs i Arbetsmiljöverkets direktiv till den nationella tillsynen av socialtjänsten. Där finns också en bakgrundsbeskrivning av branschen sociala tjänster:

Socialsekreterare, som återfinns inom branschområdet, är en yrkesgrupp som domineras av kvinnor. Socialtjänsten har på senare år haft särskilt stora problem med både hög arbetsbelastning och personalomsättning. Att stress hänger ihop med hur arbetet är organiserat är väl belagd inom stress- och arbetslivsforskning. Vidare presenteras att mer än var tredje person inom yrket som socialsekreterare uppger att de blivit utsatta för våld eller hot i arbetet. Detta syns även i arbetsskadestatistiken då hot och våld är den vanligaste orsaken till anmäld arbetsolycka med sjukfrånvaro (Arbetsmiljöverket, 2015c).

Syftet med inspektionerna har varit att bidra till att förbättra arbetsförhållandena inom sociala tjänster och för första linjens chefer, i samarbete med Arbetsmiljöverkets projekt kvinnors arbetsmiljö (Arbetsmiljöverket, 2015b). Målet med inspektionerna var:

arbetsbelastning i balans med krav och givna förutsättningar, detta gäller också chefer vars situation ses som viktig för medarbetarna
minskade risker (hot, våld, kränkning).

Inspektionerna avsåg att kontrollera arbetsgivarnas arbetsmiljöarbete, särskilt att rutiner fanns för att förebygga risker enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM, (AFS 2001:1) samt att förmedla kunskaper om föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö, OSA, (AFS 2015:4) till arbetsgivarna.

Cirka hälften av alla kommuner i landet och deras socialtjänster har inspekterats 145 stycken, det inkluderar 621 arbetsställen. Metoden för inspektion har inkluderat förmöten med arbetsgivarrepresentanter och skyddsombud samt gruppmöten med socialsekreterare. Återrapportering har skett till förvaltningsledning, politiker, skyddsombud. Se vidare i projektrapport om de genomförda inspektionerna (Arbetsmiljöverket, 2018b). För en sammanfattning se Arbetsmiljöverkets pressmeddelande om resultatet av inspektionerna ”Alla socialkontor fick krav – hot och våld vardag för socialsekreterare” (Arbetsmiljöverket, 2018c). Samt Arbetsmiljöverkets sammanställning av genomförda tillsynsaktiviteter inom politikerstyrda organisationer (Arbetsmiljöverket, 2019a).

Arbetstagarorganisationen Visions rapport analyserar en andel av Arbetsmiljöverkets inspektionsmeddelanden¹ från den aktuella inspektionsinsatsen (Vision, 2017).

---

¹ Inspektionsmeddelande från inspektionen beskriver vilka brister som bedöms finnas och som ska rättas på respektive arbetsplats. Brevet är inte juridiskt bindande utan ger arbetsgivaren en chans att frivilligt rätta till brister (Arbetsmiljöverket, 2018b).

2. Hur mäts arbetsmiljön i effektstudien?

Tre indikatorer för arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete har skapats för att studera utfall och resultat av arbetsmiljöinspektionerna. De två första mäter arbetsmiljön och den tredje skiljer sig från de två andra genom att den är ett verktyg för förändring av arbetsmiljön, den mäter arbetsmiljöarbete.

- organisering av arbetet
- den egna sociala arbetsmiljön
- organisering av arbetsmiljöarbetet.

Varje indikator är ett index som består av flera enkätfrågor². En beskrivning av arbetsmiljöindikatorerna görs i avsnittet, på en övergripande nivå. Enkätfrågorna presenteras i bilaga 1 (Arbetsmiljöverket, 2019b).

Härutöver finns viss information om arbetsmiljöhändelser (olyckor, tillbud om våld och hot om våld, övertid m.m.) i enkäten. Vi har genomfört analyser där vi inkluderar information för allvarliga arbetsmiljöhändelse, det vill säga vi kan konstanthålla för förekomsten av allvarliga arbetsmiljöhändelser, och jämföra med när vi inte inkluderar en sådan indikator. Resultaten visar inte på någon skillnad när analyserna inkluderar allvarliga arbetsmiljöhändelser jämfört med när de inte gör det.

I enkäten finns också information om större förändringar som har genomförts på arbetsplatsen under mätperioden, dels hur många anställda har förändringen omfattat och dess kostnader samt dels dess innehåll: arbetets organisering, arbetsvolym och kompetensutveckling samt resurser. Utvecklingen av indikatorer för dessa två frågeställningar är i sin linda; tester och jämförande analyser är planerade i det fortsatta arbetet med att utveckla indikatorerna. Men vi kan skapa mått för förändring baserat på svar vid de två mättillfällena, skillnad i svaren visar förändringen. Detta senare mått är mer objektivt än att använda svar på specifika enkätfrågor om förändring. Därför har det inte varit aktuellt att också använda informationen om förändring genom de specifika enkätfrågorna i denna effektstudie.

Arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete mäts med indikatorer

Kompositindikatorn – *organisering av arbetet* – är baserad på ett tjugotal enkätfrågor som mäter medarbetarens medverkan i utformningen av sin egen arbetssituation och möjlighet till självbestämmande samt medverkan i förändrings- och utvecklingsarbete som rör det egna arbetet. Här ingår också om arbetet ger ett sammanhang mellan olika arbetsuppgifter och samarbete med andra samt om arbetsförhållandena ger möjlighet till personlig och yrkesmässig utveckling. I andra sammanhang grupperas dessa i tre delindikatorer: delaktighet, strukturellt lärande och individens lärande. Dessa arbetsmiljöfaktorer utgör en stor del av kärnan i arbetsmiljö-lagens beskrivning av arbetsmiljöns beskaffenhet, enligt 2 kap. 1 § i arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160). Från de tidigare studierna om arbetslivet (Arbetsmiljöverket, 2017) vet vi att arbetets organisering, inom det privata näringslivet, påverkar utkomsten av arbetet (output), förädlingsvärde per anställd, arbetsproduktiviteten, samt jämställdheten för anställda och hälsan för de anställda i form av sjukfrånvaro och anställdas situation på arbetsmarknaden. Därför är indikatorn mycket relevant.

---

² Indikatorerna är konstruerade enligt OECD:s och EU:s gemensamma rekommendationer för robusta indikatorer för komplexa frågeställningar (OECD, 2008).

Den andra kompositindikatorn – *egen social arbetsmiljö* – är baserad på en handfull enkätfrågor om arbetsbelastning, komplexa arbetsuppgifter, tillgång till stöd, möjlighet att nå chefen, social samvaro, meningsfulla arbetsuppgifter. Dessa frågor består i sin tur av ett flertal delfrågor; sammantaget ingår ett drygt tjugotal olika frågor. Dessa arbetsmiljöfaktorer har också stöd i arbetsmiljölagens beskrivning av arbetsmiljöns beskaffenhet, enligt 2 kap. 1 § i arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160). Frågeställningar om den egna sociala arbetsmiljön och om arbetets organisering återkommer också i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2015:4) om organisatorisk och social arbetsmiljö, OSA. Denna indikator är nyutvecklad speciellt för denna effektstudie.

Den tredje kompositindikatorn – *arbetsmiljöarbete* – består av enkätfrågor om de paragrafer som utgör grunden för det systematiska arbetsmiljöarbetet, nämligen vad som ingår, hur arbetsmiljöarbetet genomförs och vem som medverkar. I indikatorn ingår också vilka typer av arbetsmiljörisiker som kan behöva beaktas; indikatorn består sammantaget av ett drygt tjugotal frågeställningar. Se Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2001:1) om systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM. Denna indikator är utvecklad för att belysa delar av arbetsmiljöarbetet; det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM), en första rapport är publicerad (Arbetsmiljöverket, 2013). I effektstudien är indikatorn vidareutvecklad för att belysa ett vidare arbetsmiljöarbete.

Sex delindikatorer mäter socialsekreterare och chefers svar

Socialsekreterare och deras chefer i samtliga kommuner har fått en enkät om arbetsmiljön och arbetsmiljöarbete. Således finns beskrivningar för de tre typerna av kompositindikatorerna: organisering av arbetet, den egna sociala arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet, från både socialsekreterarna och deras chefer i svensk socialförvaltning. De tre typerna av kompositindikatorer för arbetsmiljö kan därför skapas med hjälp av enkätsvar från både socialsekreterare och från deras chefer. Det betyder att sex delindikatorer för arbetsmiljö är i centrum i analyserna.

Delindikatorerna för socialsekreterare är nyutvecklade för denna effektstudie. I huvudsak avser de dock att spegla samma förhållanden som de frågor som cheferna svarar på om arbetets organisering och arbetsmiljöarbete på arbetsstället eller arbetsplatsen. Skillnaden är att frågorna till socialsekreterarna i huvudsak är avgränsade till det egna arbetet. De enkätfrågor som bildar delindikatorn för den egna sociala arbetsmiljön för socialsekreterare respektive delindikatorn för chefer är också nyutvecklade för denna effektstudie. Enkätfrågorna presenteras i bilaga 1 (Arbetsmiljöverket, 2019b). Principerna bakom två av kompositindikatorerna som är baserade på svar från chefer beskrivs i tidigare utgivna rapporter; *Arbetets organisering* (Arbetsmiljöverket 2017) och *Arbetsmiljöarbete* (Arbetsmiljöverket, 2013). Det finns vissa skillnader i hur indikatorerna har skapats i denna studie jämfört med de refererade rapporterna, men principerna bakom måtten är de samma.

3. Utvecklingen av arbetsmiljön åren 2015 och 2017

Som en introduktion till studierna om samband belyses utvecklingen av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet mellan åren 2015 och 2017 inom socialtjänsten i Sveriges kommuner. Vi använder både socialsekreterarnas och chefernas beskrivningar av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet, det vill säga vi mäter utvecklingen med hjälp av sex delindikatorer för arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete. De resultat som presenteras i avsnittet gäller oavsett om arbetsmiljöinspektioner har genomförts i kommunens socialtjänst eller ej.

Hur mäter vi förändring?

Vi mäter arbetsmiljön vid två tillfällen, åren 2015 och 2017. Svaren från de två mättillfällena används för att skapa indikatorer för respektive år: medelvärden för respektive år. Dessa används sedan till att räkna ut om de olika delindikatorerna skiljer sig åt mellan de två mättillfällena. Ett enkelt sätt att åskådliggöra om medelvärdena de olika två åren skiljer sig åt är att beräkna kvoten mellan de två årsmedelvärdena. Merparten av alla analyser som presenteras i denna rapport baseras på dessa kvoter i respektive kommun. På motsvarande sätt beräknas också flertalet av de bakgrundsvariabler som ingår i analysen. Måtten belyser hur förändringen har sett ut i genomsnitt i socialtjänsten Sveriges kommuner.

Fem av sex delindikatorer visar att arbetsmiljön har utvecklats positivt

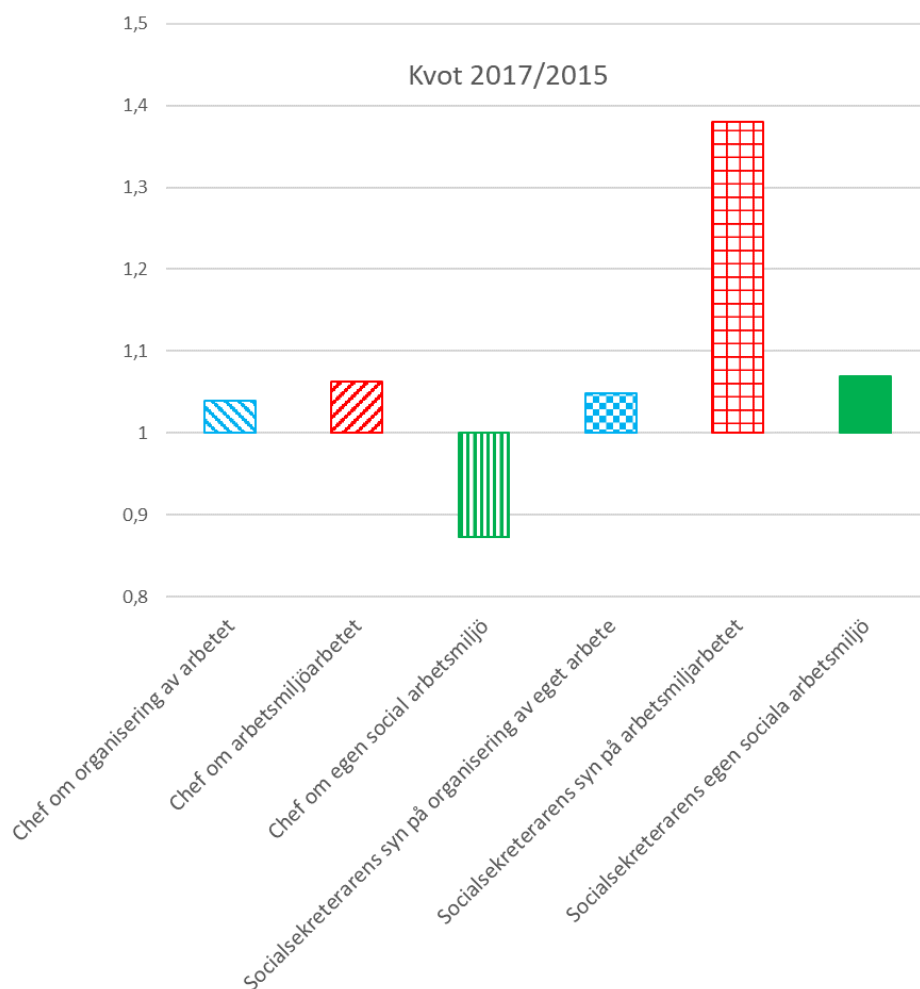
Förändringen av arbetsmiljön i socialtjänsten mellan de två tidpunkterna visar att det har skett en positiv utveckling av arbetsmiljön på socialkontoren mellan åren 2015 och 2017 (diagram 1). Fem av sex delindikatorer för arbetsmiljö uppvisar en positiv utveckling.

De tre vänstra staplarna (randiga) i diagrammet illustrerar förändring av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet baserat på chefernas svar och de tre högra staplarna (två rutiga och en helfärgad) visar socialsekreterarnas syn på förändringen.

De två första av de vänstra staplarna (snedrandiga) som är baserade på chefens svar avser att beskriva hur det är på arbetsplatsen, beskrivningen belyser arbetsgivarens syn på arbetets organisering respektive arbetsmiljöarbetet. Båda dessa indikatorer visar på en positiv utveckling.

Socialsekreterarnas syn på hur de ser på organiseringen av det egna arbetet (schackrutig stapel) har också utvecklats positivt, denna utveckling överträffas dock klart av hur de ser på utvecklingen av arbetsmiljöarbetet (galler-rutig stapel). Socialsekreterarnas syn på den egna sociala arbetsmiljön visar på att det har skett en förbättring (helfärgad stapel).

Diagram 1. Arbetsmiljöns förändring i socialtjänsten, sex delindikatorer, kvoten 2017/2015

Källa: Analyserapport (Arbetsmiljöverket, 2019:1).

Chefens syn på den egna sociala arbetsmiljön

Chefens syn på den egna sociala arbetsmiljön kontrasteras kraftigt mot beskrivningen av förändringen av arbetets organisering och arbetsmiljöarbetet på arbetsplatsen. Cheferna uppger att den egna sociala arbetsmiljön har försämrats – till skillnad från de övriga två delindikatorerna som visar på positiv utveckling. I diagram 1 illustreras försämringen av den stapel som pekar neråt i figuren (vertikala ränder i stapeln). En tänkbar förklaring kan vara att effektstudien har mätt arbetsmiljön under en intensiv förändringsfas, vilket ökade chefernas arbetsbelastning; här ingick bland annat att utveckla arbetet och dess organisering samt arbetsmiljöarbetet. Så trots att arbetsmiljön i sin helhet har utvecklats positivt, och att medarbetarna beskriver den egna sociala arbetsmiljön som bättre, så har chefernas arbetsbelastning ökat under perioden.

Första linjens chefer kan vara mer belastade än andra under perioden då de har det direkta personalansvaret och ofta det operative ansvaret för genomförandet av verksamheten. Dessa chefer ut-

gör flertalet av de chefer som ingår i undersökningen och ett särskilt fokus har varit på dem i arbetsmiljöinspektionerna, se vidare projektrapport från arbetsmiljöinspektionen (Arbetsmiljöverket, 2018a). Därför kan en kompletterande tolkning vara att dessa chefer blivit uppmärksammade på sin arbetssituation på ett sätt som de inte tidigare var, om detta är fallet bör vi kunna se någon form av påverkan i sambandsanalysen i avsnitt 5 *Arbetsmiljöinspektionernas påverkan*³

Alla förändringar i arbetsmiljön under perioden är signifikanta

Jämförande studier av medelvärden år 2015 och år 2017 uppvisar skillnader i medelvärdena de två åren. Skillnaderna är signifikanta på enprocentsnivån, vilket ska tolkas som att det endast är en procents risk att slumpen ger intryck av en förändring. I analyserna stannar vi vid att dra slutsatser utifrån om resultaten är signifikanta eller inte. Vi går inte in i en diskussion om varje indikator ”värde”, detta särskilt mot bakgrund av att måtten är komplexa. Vi drar slutsatsen att förändringen av arbetsmiljön mätt med sex olika kompositindikatorer som belyses i diagram 1 är säkerställd, eftersom resultaten är signifikanta på mycket hög nivå. Detta gäller även kompositindikatorn som visar att den egna sociala arbetsmiljön försämrats för chefer.

---

³ Det kan nämnas att frågeblocket om chefens egen sociala arbetsmiljö har flyttats från inledningen av enkäten år 2015 till att vara sist i enkäten år 2017. Effektstudien har inte tillgång till data som medger studier av om denna tekniska förändring av enkäten gett mättekniska effekter som påverkar resultaten. Vi håller det dock inte för troligt att den beskrivna tekniska förändringen av enkäten skulle kunna leda till skillnader i medelvärden mellan åren med en enprocentig signifikansnivå.

4. Arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet hänger ihop

I avsnittet beskrivs hur förändringarna av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet hänger samman i socialtjänsten i Sveriges kommuner, enligt effektstudiens resultat. Vi beskriver också hur andra faktorer av betydelse påverkar arbetsmiljön, såsom kommunens socioekonomiska struktur, socialtjänstens resurser och personalstruktur. Dessutom har vi inkluderat ensamkommande flyktingbarn i modellen då det var en kraftfull ökning år 2015. De resultat som presenteras i avsnittet gäller oavsett om arbetsmiljöinspektioner har genomförts i kommunens socialtjänst eller ej.

Vilka typer av resultat redovisas?

Figurerna i avsnittet illustrerar hur de olika delindikatorerna för arbetsmiljön och arbetsmiljöarbete hänger samman. Pilarna visar riktningen i påverkan och plustecknen vid pilarna visar resultatens grad av signifikans. Om ett samband tolkas som negativt markeras detta med minustecken istället för plustecken.

Resultaten redovisas i förenklad form med fokus på deras grad av signifikans. Det vill säga hur trovärdiga är respektive resultat. Plus- eller minustecken och pilar redovisar samband. Ingen pil och inget plus- eller minustecken indikerar ej signifikanta resultat. Ett enda plus- eller minustecken är ett vanligt sätt att visa att det är tio procents risk att det är slumpen eller någon annan variabel som skapat resultatet. Inom samhällsvetenskap brukar det betraktas som något för hög risk för att dra entydiga slutsatser. Resultat med denna signifikansnivå i denna studie tolkas som att det finns en tendens till samband mellan faktorer. Två plus- eller minustecken visar på fem procents risk, inom samhällsvetenskap brukar femprocentsnivån tolkas som hög signifikans. Tre plus- eller minustecken är en vedertagen symbol för en procents risk, inom samhällsvetenskap tolkas denna nivå som mycket hög signifikans. En variabel som inte är signifikant kan ändå vara av betydelse om den bidrar positivt till modellens förklaringsvärde.

Ambitionen är att presentera resultaten så att de är lättillgängliga och transparenta och samtidigt korrekta. Därför presenteras vissa metodfrågor i avsnitt 7. *Effektstudiens genomförande och dess kvalitet* och detaljer presenteras i bilagerapport (Arbetsmiljöverket, 2019b). I bilaga 3 redovisas resultaten, bland annat värdena (koefficienter) för styrkan i sambanden, och deras respektive grad av signifikans samt mått för modellernas kvalitet⁴. Resultaten i detta avsnitt presenteras i de beräkningar som i bilagan benämns ALLA delindikatorer och bakgrundsvariabler.

---

⁴ Antalet beräkningar är mycket stort därför att de är genomförda stegvis och manuellt. Exempelvis består sambandsanalyserna var och en av femton till tjugo förklarande variabler och de genomförs för sex olika beroende variabler i tre olika regressionsmodeller. Exempelvis består sambandsanalyserna var och en av femton till tjugo förklarande variabler och de genomförs för sex olika beroende variabler i tre olika regressionsmodeller. Brasklapp. De presenterade resultaten inkluderar cirka 300 koefficientvärden och lika många signifikansvärden, det kan finnas något enstaka värde i någon enstaka beräkning som kan gå i motsatt riktning jämfört med vår argumentation, konstigt vore det annars.

Samband

I studierna ingår att analysera effektkedjan. Ett sätt att göra en sådan analys är att studera om det finns samband mellan de tre delindikatorerna och hur dessa samband i så fall ser ut, om de är signifikanta, positiva eller negativa och vilken styrka påverkan har. Sex regressionsanalyser där var och en av delindikatorerna i tur och ordning ingår i beräkningen som den beroende variabeln och övriga fem delindikatorer ingår som förklarande variabler tillsammans med bakgrundsfaktorer, de senare presenteras närmare i kommande delavsnitt. Resultaten för hur de övriga delindikatorerna förklarar den studerade indikatorn redovisas med hjälp av de resultat som uppvisar mycket hög signifikans, precis som i föregående figur, med hjälp av pilar och plustecken. Syftet är att studera sambanden mellan delindikatorerna. Ett delsyfte är att undersöka om det råder multikollinearitet⁵ mellan delindikatorerna och i så fall om modellen bör omarbetas. Resultaten visar att delindikatorerna svarar självständigt för sina resultat, varav flera med mycket hög grad av signifikans. Detta betyder att de sex delindikatorerna komplettera varandra och bidrar med sina respektive resultat.

Resultat från de sex beräkningarna illustreras i figur 1. Resultat med mycket hög signifikans inkluderas i illustrationen, övriga resultat kan kommenteras i texten. Inledningsvis redovisar vi hur delindikatorerna hänger samman med varandra i en samlad figur enligt vår modell med fokus på sex delindikatorer. Figuren avser att visa på de samband som hjälper oss att förstå riktningen i förändringen mellan de tre kompositindikatorerna, bilden är komplex. Beräkningarna visar att sambanden mellan kompositindikatorerna ser olika ut beroende på om analysen är baserad på chefers eller socialsekreterares delindikatorer.

Ett av resultaten är att det finns samband mellan chefernas beskrivning av förändringen av arbetets organisering och chefernas beskrivning av förändringen av arbetsmiljöarbetet, och vice versa, arbetsmiljöarbetet påverkar också arbetets organisering men med lägre styrka (koefficientvärdena presenteras i bilaga 3).

Däremot påverkar chefernas beskrivning av arbetets organisering inte deras syn på den egna sociala arbetsmiljön, och vice versa; cheferna låter inte sin egen sociala arbetsmiljö påverka arbetets organisering. Forskningen om vad som påverkar arbetets organisering visar att investeringar i nya produkter och processer och ny teknik styr arbetets organisering (Black et al., 1997; Ichniowski et al., 2009 a, b).

Både chefen och socialsekreterarnas beskrivning av den sociala arbetsmiljön påverkar chefens beskrivning av arbetsmiljöarbetet och chefens beskrivning av arbetsmiljöarbetet påverkar i sin tur också den sociala arbetsmiljön för båda. Riktningen i påverkan är ungefär lika stark mellan de två chefsindikatorerna emedan delindikatorn för socialsekreterares egen sociala arbetsmiljö bidrar med mycket starkare påverkan på chefens arbetsmiljöarbete än det omvända.

Socialsekreterarnas syn på den egna sociala arbetsmiljön påverkar inte deras syn på arbetsmiljöarbetet, men det finns en tendens till det omvända, det vill säga att socialsekreterarnas syn på arbetsmiljöarbetet påverkar den sociala arbetsmiljön, men detta resultat återges inte i figuren då resultatet

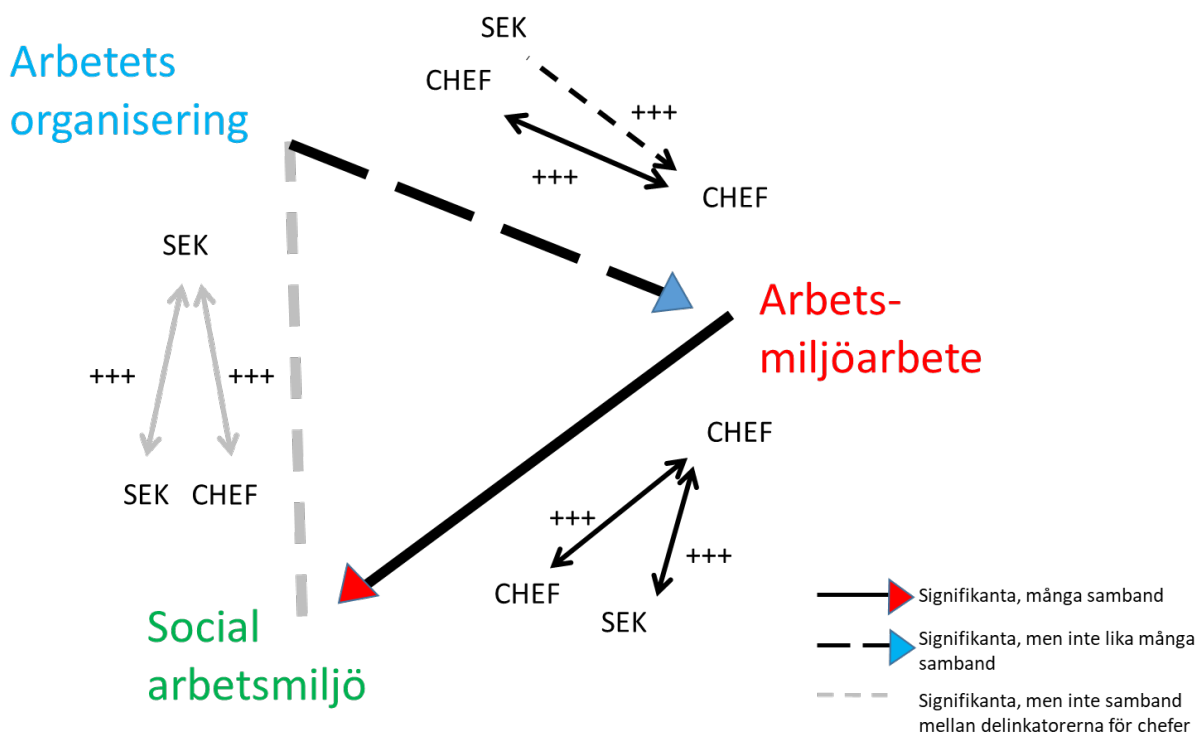
---

⁵ Multikollinearitet är när två eller flera av de oberoende variablerna i regressionsmodellen är korrelerade med varandra i hög utsträckning och det inte går att hålla isär effekterna av dem på den beroende variabeln.

endast är signifikant på tioprocentnivån, vilket tolkas som en tendens till samband. Resultaten visar också en tendens till att chefernas och socialsekreterarnas beskrivningar av den egna sociala arbetsmiljön hänger ihop med varandra, inte heller dessa resultat är belysta i figuren.

Sambanden mellan arbetets organisering och arbetsmiljöarbete är mycket signifikanta, styrkan i påverkan på chefernas delindikator för arbetsmiljöarbete är starkare än det omvända. Sambanden mellan arbetsmiljöarbete och social arbetsmiljö är också mycket signifikanta även om värdet i påverkan på arbetsmiljöarbetet är starkare än det omvända och sambanden är fler än med arbetets organisering. Slutligen sambanden mellan social arbetsmiljö och arbetets organisering, de samband som uppvisas är signifikanta, men cheferna låter sig inte påverkas av den sociala arbetsmiljön enligt resultaten, så sambanden gäller i princip socialsekreterarnas syn på sin sociala arbetsmiljö och arbetets organisering.

Figur 1. Hur hänger arbetsmiljön och arbetsmiljöarbete ihop?

Källa: Analysrapport (Arbetsmiljöverket, 2019:1).

Sammanfattningsvis. Vi konstaterar signifikant uppmätta samband med flera riktningar i påverkan mellan arbetsmiljöarbete och de två andra arbetsmiljöindikatorerna. Både chefernas och socialsekreterarnas delindikatorer visar på samband. Resultaten av de olika beräkningarna visar att det är högst troligt att arbetsmiljöarbetet knyter ihop kedjan av samband mellan de tre kompositindikatorerna. Resultaten visar att sambanden mellan de andra kompositindikatorerna inte är lika ömsesidiga. Sambanden mellan arbetets organisering och arbetsmiljöarbetet går i nämnd riktning och gäller både chefer och socialsekreterare, och de är mycket signifikanta, men de är färre än sambanden mellan de andra delindikatorerna. Sambanden mellan arbetets organisering och social arbetsmiljö

är i huvudsak baserade på socialsekreterares delindikatorer. Cheferna låter sig inte påverkas av den sociala arbetsmiljön.

Riktningen i effektkedjan

Ambitionen i detta delavsnitt är att illustrera den 'utvecklade' triangel av samband baserad på samma sex regressionsanalyser som illustreras i figur 1. Ambitionen är att gå ett litet steg längre i presentationen av riktningen av förändringar genom att visa hur resultaten för hur de övriga fem delindikatorerna förklarar den delindikator av de sex som är i fokus i respektive studie. Enbart resultat som uppvisar mycket hög signifikans presenteras, med hjälp av pilar och plustecken. Avsikten är att belysa den kedja av effekter som äger rum i socialtjänsten avseende förändringar i arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet.

Inledningsvis presenteras de "utvecklade" resultaten för chefer och socialsekreterare i en gemensam figur 2. För mesta möjliga transparens åskådliggörs resultaten också för chefer och socialsekreterare var för sig, se figur 3 och 4.

Påverkan studeras både genom antalet samband, resultatens signifikansgrad och respektive förklarande variabelstyrka i påverkan, där värdena i styrkan redovisas i bilaga 3 (Arbetsmiljöverket, 2019b).

Sambanden mellan delindikatorerna för chefer respektive för socialsekreterare ser inte lika ut och endast för en av kompositindikatorerna uppvisar de två delindikatorerna för chefer och socialsekreterare en tendens till samband sinsemellan. En tentativ hypotes är att de sex delindikatorerna bidrar med sina perspektiv på det fenomen, den kompositindikator, som de avser att belysa och att de därutöver också bidrar med annan information.

Påverkan på arbetsmiljön görs bäst genom arbetets organisering

Vi har redan i föregående delavsnitt konstaterat att samband mellan kompositindikatorerna med riktningen från arbetet organisering via arbetsmiljöarbete till social arbetsmiljö. Nu går vi igenom sambanden med ännu tydligare ambition att illustrera riktning.

Det första som är slående i illustrationen i figur 2 är att chefernas arbetsmiljöindikator låter sig påverkas av påverkas av såväl chefers som socialsekreterares syn på arbetets organisering och den sociala arbetsmiljön. Det är positivt att indikatorn låter sig påverkas av princip samtliga andra delindikatorer då det troligen ökar chanserna att både förbygga och fånga upp problem. Men riktningen i påverkan, effektkedjan, går från arbetets organisering via arbetsmiljöarbetet till egen social arbetsmiljö. Denna riktning förstärks av den direkta påverkan från socialsekreterarnas beskrivning av arbetets organisering på både chefernas och socialsekreterarnas syn på den sociala arbetsmiljön.

Effektkedjan baseras på både chefer och socialsekreterares delindikatorer, det vill säga att chefers och socialsekreterares delindikatorer bidrar till att förklara varandras delindikatorer.

Vi förväntade oss att chefers delindikator för arbetets organisering inte bara skulle påverka chefernas arbetsmiljöarbete utan också påverka socialsekreterares syn på arbetsmiljöarbete och den egna sociala arbetsmiljön. Men sådana samband kan inte verifieras i dessa studier. Vi hänvisar bland annat till forskarstudier som visar mycket signifikanta samband mellan krav i arbetet och organisering

å ena sidan och stressymptom, bristande återhämtning och arbetstrivsel å den andra (Welander, Astvik & Isaksson, 2017).

Delindikatorn för arbetsmiljöarbete på arbetsplatsen, baserad på chefers enkätsvar, påverkar också socialsekreterarnas syn på den egna sociala arbetsmiljön. Denna påverkan tolkas som att den är efterfrågad och logisk, det vill säga det är meningen att chefers arbetsmiljöarbete ska påverka den sociala arbetsmiljön för både chefer och socialsekreterare. Det vill säga resultaten visar att om arbetsgivaren aktivt utvecklar arbetsmiljöarbetet påverkar det den sociala arbetsmiljön på arbetsplatsen.

Vi konstaterar att om arbetsgivaren aktivt utvecklar arbetets organisering så påverkar det den sociala arbetsmiljön indirekt via chefers arbetsmiljöarbete och direkt via socialsekreterare syn på arbetets organisering.

Resultaten som redovisas i figur 2 indikerar att sannolikheten för att starta en förändringsprocess som påverkar både arbetets organisering, arbetsmiljöarbetet och den sociala arbetsmiljön görs bäst genom arbetets organisering. Det kan kanske framstå som att påverkan av arbetsmiljöarbetet under en period kan utgöra en genväg till bättre social arbetsmiljö, men resultaten indikerar att långsiktigt är det arbetets organisering som är grunden för både arbetsmiljöarbetet och den egna sociala arbetsmiljön.

Figur 2. När alla delindikatorer ingår samtidigt; de mycket signifikanta sambanden

Källa: Analysrapport (Arbetsmiljöverket, 2019:1).

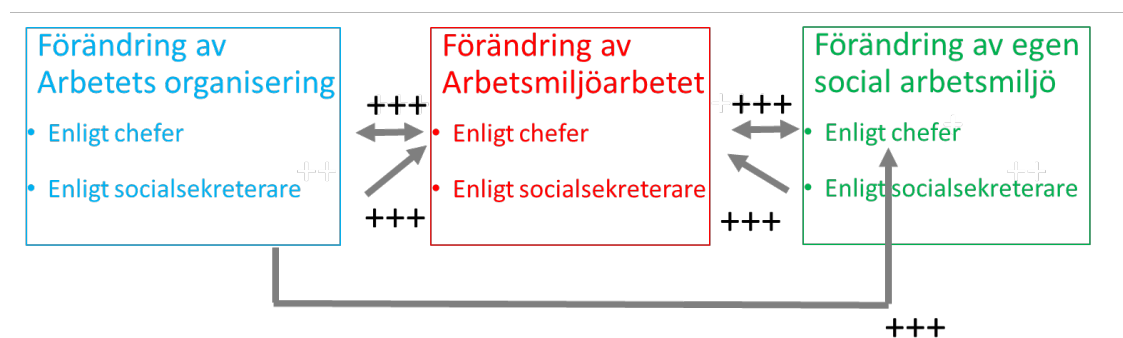
Andra studier av arbetets organisering, inom det privata näringslivet, visar också på varför det är viktigt att fokusera på arbetets organisering eftersom den påverkar utkomsten av arbetet (output), förädlingsvärde per arbetad timme/anställd; arbetsproduktiviteten. I de refererade studierna påverkar arbetets organisering arbetsproduktiviteten positivt med hög och mycket hög signifikans (Arbetsmiljöverket, 2017). Den refererade studien visar att det finns starka drivkrafter för en verksamhet att påverka arbetets organisering i en viss riktning. För att kunna göra motsvarande studie inom den offentliga sektorn krävs dock alternativa mått eftersom det för dessa verksamheter inte finns traditionella produktivetsmått. En framtida ambition för den offentliga sektorn bör vara att utveckla egna output mått och använda sig av dessa mått för att öka sin egen kunskap om utkomsten av arbetet och sambanden med arbetets organisering.

I den refererade studien (ibid.) presenteras också resultat av arbetets organisering och dess påverkan på jämställdheten och anställdas situation på arbetsmarknaden samt hälsan i form av sjukfrånvaro. I samtliga dessa analyser finns positiva samband mellan arbetets organisering och situationen för den anställde.

Chefernas indikatorer

Tydligast framkommer i studierna av *chefer* delindikatorer att arbetsmiljöarbete påverkas av alla andra delindikatorer, såväl chefers som socialsekreterares syn på arbetets organisering och den sociala arbetsmiljön. Det är positivt att arbetsmiljöarbetet låter sig påverkas av andrafaktorer. Närmare studier visar att riktningen i effektkedjan går från arbetets organisering via arbetsmiljöarbetet till egen social arbetsmiljö. Det finns både en direkt påverkan från flera delindikatorer på den sociala arbetsmiljön, men också via arbetsmiljöarbetet. Se figur 3.

Figur 3. Påverkan på chefers delindikatorer; de mycket signifikanta sambanden

Källa: Analysrapport (Arbetsmiljöverket, 2019:1).

Socialsekreterarnas indikatorer

I huvudsak framgår att det finns samband mellan arbetets organisering och social arbetsmiljö samt att det är endast chefernas indikatorer för arbetsmiljöarbete som bidrar till att förklara *socialsekreterares* delindikator för den sociala arbetsmiljön, se figur 4. I jämförelse med hur många andra variabler som påverkar chefernas delindikatorer så ser resultaten av samband relativt torftiga ut.

Figur 4. Påverkan på socialsekreterares delindikatorer; de mycket signifikanta sambanden

Källa: Analysrapport (Arbetsmiljöverket, 2019:1).

Bakgrundsfaktorer bidrar till modellen

I beräkningsmodellen ingår också olika typer av bakgrundsfaktorer som avser att beskriva socialtjänstverksamhetens förutsättningar i respektive kommun. Vi kategoriserar bakgrundsfaktorerna i tre grupper. Det är en handfull olika nyckeltal som avser att visa på kostnaden för den sociala verksamheten och den socioekonomiska befolkningsstrukturen i samt storleken på kommunen. Det är också olika indikatorer för personalstruktur: andel äldre med lång erfarenhet som indikator på stabilitet och andel unga med kort erfarenhet vilket kan användas som indikator på ny kunskap och påfyllnad av anställda samt andelen tillfälliga anställningar. Slutligen ingår också en indikator för ensamkommande flyktingbarn, också den mäts i förhållande till befolkningsstorleken i kommunen 2015. Se bilaga 2 (Arbetsmiljöverket, 2019b).

Det förväntas att bakgrundsfaktorerna ska spela viss roll för arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet, vilket resultaten också visar. Resultaten visar att förändringar i bakgrundsfaktorerna påverkar arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet, men i begränsad utsträckning. Resultaten baseras på samma regressionsanalyser som i delavsnittet ovan där var och en av delindikatorerna i tur och ordning ingår i beräkningen som den beroende variabeln och övriga fem delindikatorer ingår som förklarande variabler tillsammans med bakgrundsfaktorerna. Resultat med hög signifikans inkluderas i illustrationen, se figur 5.

Ekonomiska nyckeltal

Av de ekonomiska nyckeltalen för socialtjänstens verksamhet påverkar en ökning av andelen med långsiktigt ekonomiskt bistånd socialsekreterarnas beskrivning av arbetets organisering, påverkan bidrar till socialsekreterarnas syn på utvecklingen av arbetets organisering. Det finns också en påverkan från variabeln för nettokostnadsavvikelse för individ- och familjeomsorg, där negativa värden visar på ett lägre kostnadsläge än statistiskt förväntat, för fler detaljerade resultat se bilaga 2. Förändringar i denna variabel påverkar chefernas beskrivning av arbetsmiljöarbetet. Eftersom i princip alla delindikatorer på något sätt påverkar chefernas beskrivning av arbetsmiljöarbetet är det högst logiskt att även ekonomiska nyckeltal också gör det.

Personalomsättning 2015 och 2016

Det finns en tendens att personalstrukturen påverkar chefernas beskrivning av arbetets organisering och arbetsmiljöarbetet (visas inte i figuren). Den starka påverkan är dock på chefers och socialsekreterares egna sociala arbetsmiljö. En hypotes om varför det förhåller sig på det sättet kan vara att arbetsmiljöarbetet påverkas via den sociala arbetsmiljön, eftersom sambanden däremellan är starka. För social arbetsmiljö gäller också att ökad andel anställda med lång erfarenhet bidrar starkt positivt, men det finns en tendens att fler äldre utan lång erfarenhet påverkar chefernas och socialsekreterarnas beskrivning av den sociala arbetsmiljön negativt. Andelen med lång erfarenhet och medelålders påverkar också socialsekreterarnas sociala arbetsmiljö positivt. Andel unga och med kort erfarenhet påverkar också chefers arbetsmiljöarbete i positiv riktning, men inte med lika hög signifikans.

Det fanns signaler på att arbetstrycket inom socialtjänsten hade lett till en stor personalomsättning och att en betydande del av personalen var ung och hade en relativt begränsad erfarenhet vid starten för arbetsmiljöinspektionerna år 2015. Sveriges Kommuner och Landsting (2016) utredde och

konstaterade hög personalomsättning under de senaste åren. Akademikerförbundet SSR (2019) har genomfört motsvarande beräkningar med hjälp av statistik från Statistiska centralbyrån som visar att personalomsättningen var ovanligt hög för socialsekreterare åren 2015–2016. Forskarstudier av samband mellan arbetsmiljön år 2015 och andelen socialsekreterare som lämnade organisationen visar på signifikanta samband mellan arbetsmiljö och att många lämnade organisationen (Astvik, Welanders & Isaksson, 2017).

Ensamkommande flyktingbarn

Det kan konstateras att värdena för variabel ensamkommande flyktingbarn per kommuninvånare är mycket höga, däremot är de inte signifikanta. Resultaten kan inte påvisa samband med någon av delindikatorerna för arbetets organisering, arbetsmiljöarbete och egen social arbetsmiljö.

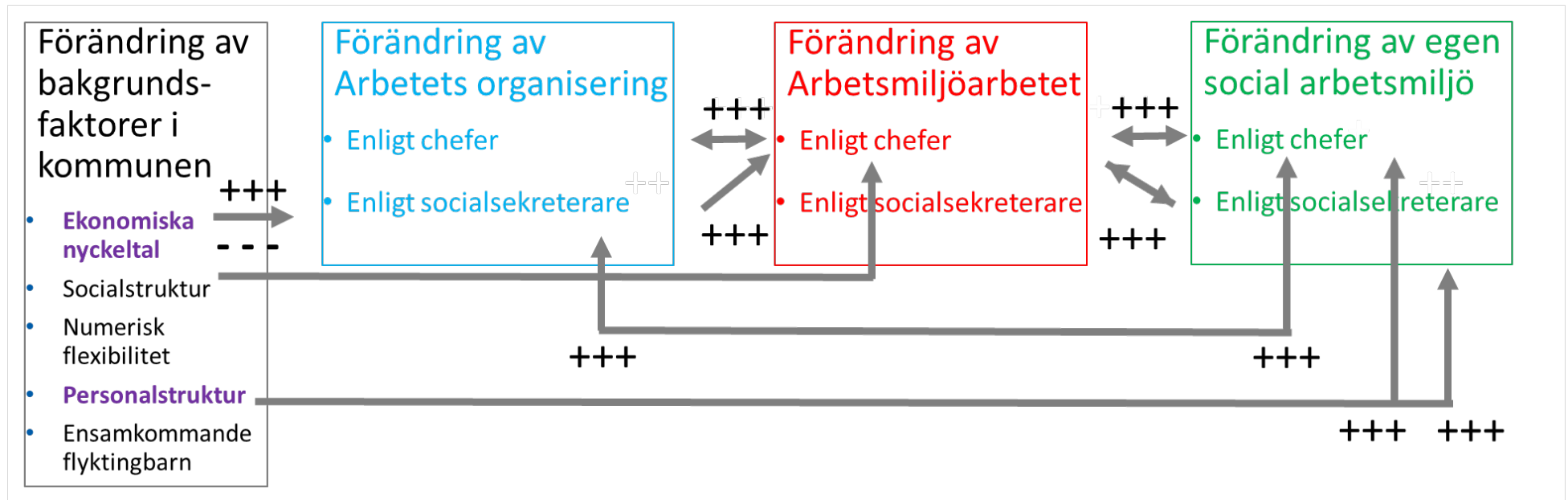
Antalet ensamkommande flyktingbarn per invånare i kommunen ingår som en bakgrundsfaktor, mycket därför att det pågick en stor diskussion om den dramatiska ökningen år 2015 av antalet ensamkommande flyktingbarn, och hur denna påverkade arbetsmiljön för socialsekreterare. Diskussionen handlade i stor utsträckning om kommunernas förmåga att klara av den stora ökningen år 2015.

Det bör nämnas att året före anstormningen hade ett utvecklingsprojekt om ensamkommande flyktingbarn just avslutats. Projektet genomfördes åren 2012–2014 i samverkan mellan centrala aktörer såsom Sveriges Kommuner och Landsting, Socialstyrelsen, Migrationsverket och vissa av länsstyrelserna (Sveriges Kommuner och Landsting, 2014). Det kan därmed förväntas att det fanns vissa förhöjda förutsättningar att klara den stora ökningen av ensamkommande flyktingbarn som kom år 2015. Socialstyrelsen bedömde redan i en första delrapport (Socialstyrelsen, 2016a) om situationen år 2015 och början av 2016, att situationen var ansträngd men att kommuner som ingick i uppföljningen angav att de trots detta haft möjlighet att börja arbeta ikapp sedan antalet nyanlända minskat i början av 2016. Den andra delrapporten om läget vid slutet av år 2016 (Socialstyrelsen, 2016b) visade att socialtjänsten då hade en bättre beredskap att ta emot ensamkommande barn än året innan. Ett flertal åtgärder hade vidtagits, se rapporterna⁶.

---

⁶ Socialstyrelsen har med anledning av det ökade flyktingmottagandet av ensamkommande barn genomfört fördjupade analyser av konsekvenserna för socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2016a, b).

Figur 5. De mycket signifikanta sambanden när alla faktorer ingår i analysen av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet även bakgrundsfaktorerna för kommunernas socialtjänst

Källa: Analysrapport (Arbetsmiljöverket, 2019:1).

5. Arbetsmiljöinspektionernas påverkan

Här redovisar vi hur Arbetsmiljöverkets nationella tillsynsinsats av socialtjänsten, med fokus på socialsekreterares arbetsmiljö och första linjens chefer, åren 2015–2017, påverkar arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet inom socialtjänsten, givet viss påverkan från bakgrundsfaktorer.

Arbetsmiljöinspektioner ingår som en variabel i modellen och mäts genom information om vilka arbetsplatser i kommunen som har blivit inspekterade någon gång under åren 2015 till 2017, jämfört med de kommuner som inte blivit inspekterade. Inspektionernas fokus är att kontrollera arbetsgivarnas arbetsmiljöarbete: om rutiner finns för att förebygga risker, i effektstudien mäts dessa aspekter i huvudsak genom indikatorerna för arbetsmiljöarbete och att förmedla kunskaper om föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA) till arbetsgivarna, i effektstudien mäts detta främst genom de två indikatorerna för arbetsmiljön: arbetets organisering och egen social arbetsmiljö. Syfte och mål med arbetsmiljöinspektionerna beskrivs i avsnitt 1. *Beskrivning av inspektionens insats inom socialtjänsten*. Se beräkningar benämnda VISSA delindikatorer och bakgrundsvariabler.

Arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet förväntas påverkas av arbetsmiljöinspektionerna. Antagandet är att den påverkar både genom det generella förebyggande arbetsmiljöarbetet, enligt föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM, och av arbetsmiljöarbetet riktat mot organisatorisk och social arbetsmiljö, enligt med föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö, OSA.

Vi analyserar arbetsmiljöinspektionernas påverkan på varje delindikator för arbetsmiljön och arbetsmiljöarbete på tre sätt, enligt tre delvis olika modeller.

I den första typen av beräkning ingår endast en delindikator i taget som beroende variabel som ska förklaras (modellen konstanthåller inte för interna förändringar av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbete). Arbetsmiljöinspektionerna och bakgrundsvariablerna inkluderas som förklarande variabler. Sex beräkningar görs, en för varje delindikator. Resultaten från dessa beräkningar visar att arbetsmiljöinspektionerna påverkar socialtjänsten med mycket hög signifikans, med undantag för socialsekreterarnas delindikator för arbetsmiljöarbete, denna senare påverkas inte signifikant.

Eftersom vi från tidigare avsnitt vet att arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet har förändrats under perioden, generellt sett, det vill säga oavsett om inspektioner genomförts eller inte, så vill vi göra beräkningar som också inkluderar sådan information i modellen. Det gör vi på två sätt, dels genom att vissa delindikatorer ingår som förklarande i modellen, det vill säga att viss inre förändring konstanthålls i modellen. Dessa beräkningar visar att arbetsmiljöinspektionerna påverkar socialsekreterarnas syn på förändringen av arbetets organisering med mycket hög signifikans och deras sociala arbetsmiljö med hög signifikans samt att det finns en tendens att chefernas sociala arbetsmiljö påverkas av inspektionerna (vi inkluderat ett resultat som är på ungefär 10-procents signifikansnivå), se figur 6. I illustrationen redovisas två stora pilar som symboliserar arbetsmiljöinspektionernas bidrag till förändring och utveckling. I rutorna för respektive kompositindikator som inspektionerna påverkar anges om påverkan är på chefer eller socialsekreterares delindikator samt med vilken signifikans. Beräkningarna görs på följande sätt: I de tre beräkningar där delindikatorerna för chefer är beroende variabler då ingår socialsekreterarnas delindikatorer som förklarande variabler. I de tre beräkningar där delindikatorerna för socialsekreterarna är beroende variabler ingår chefernas delindikatorer som förklarande variabler. En anledning till att bara vissa delindikatorer ingår är att det

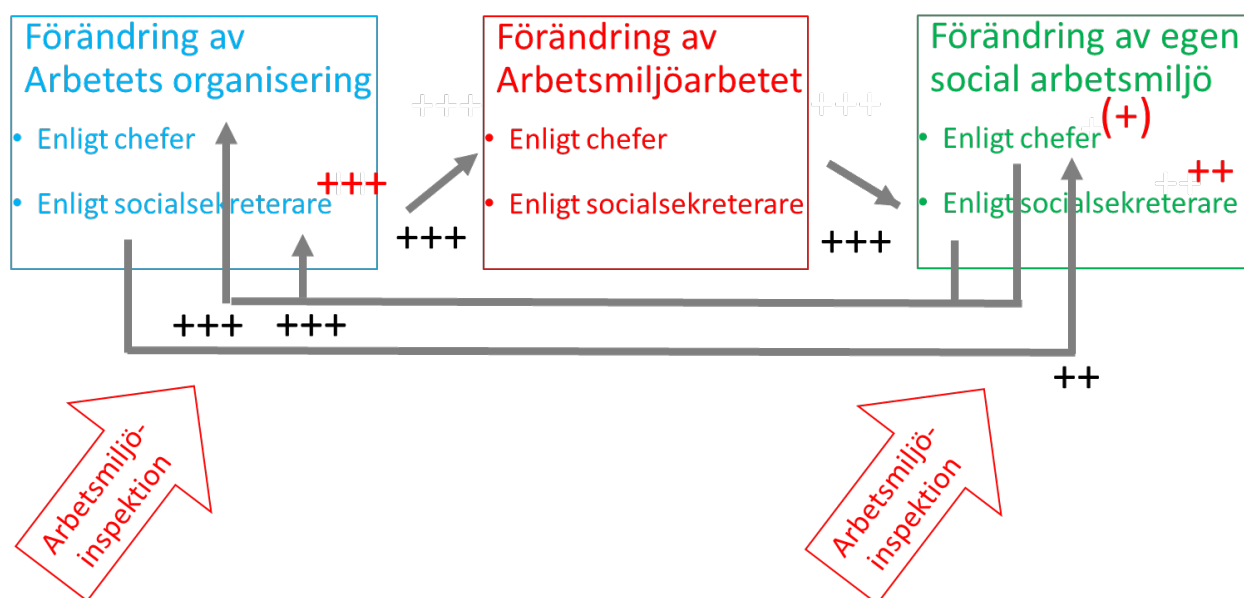
finns viss tendens för att delindikatorerna för chefer och socialsekreterare som mäter kompositindikatorn för social arbetsmiljö påverkar varandra. Samtidigt kan vi konstatera att multikollinearitet inte råder. Med denna beräkningsmodell erhåller också fler bakgrundsfaktorer signifikanta värden, se bilaga 3, se de beräkningar som benämns VISSA delindikatorer och bakgrundsvariabler.

Det andra sättet vi inkluderar information om de inre förändringarna inom socialtjänsten är att vi inkluderar samtliga delindikatorer för arbetets organisering, arbetsmiljöarbete och den egna sociala arbetsmiljön samtidigt och bakgrundsfaktorer i modellen. I dessa beräkningar har arbetsmiljöinspektionerna fortfarande en påverkan, denna mäts genom att modellens förklaringsvärde och kvalitet ökar när information om arbetsmiljöinspektioner tas med jämfört med när denna information inte tas med i modellen. Däremot är det specifika värdet för den egna variabeln för arbetsmiljöinspektioner inte signifikant i beräkningarna. Se också bilaga 3, de beräkningar som benämns ALLA delindikatorer och bakgrundsvariabler

Vi har valt att illustrera bakgrundsfaktorernas påverkan på delindikatorernas i den beräkning som illustrerar sambanden dem emellan, se avsnitt 4. *Arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet hänger ihop.*

Tolkningen av de tre olika beräkningsmodellerna är att arbetsmiljöinspektioner påverkar arbetsmiljöns utveckling, direkt eller indirekt beroende på hur starka de inre drivkrafterna är inom socialtjänsten. De inre drivkrafterna för förändring är generellt mycket starka och de tar över resultatet av den yttre påverkan. Det kan också formuleras som att det inte är enkelt att få genomslag på arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet genom yttre påverkan, det krävs starka interventioner.

Figur 6. Arbetsmiljöinspektioners påverkan på arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet när vissa delindikatorer hålls konstanta

Källa: Analyserapport (Arbetsmiljöverket, 2019:1).

Det finns många fler reflektioner att göra baserade på de presenterade beräkningarna. Vi hoppas att läsaren av denna rapport fortsätter utveckla fler reflektioner.

6. Jämförelse av arbetsmiljön i socialtjänsten med hela arbetslivet år 2015

För att få ett visst perspektiv på kommunernas socialtjänst år 2015 har vi också jämfört denna med hela arbetslivet år 2015 (Arbetsmiljöverket, 2017) för två av kompositindikatorerna. Det är delindikatorerna baserade på chefernas svar om arbetets organisering och arbetsmiljöarbetet år 2015 som används i dessa jämförande analyser. Kompositindikatorerna inkluderar jämförbara uppgifter, det vill säga att de består av samma frågeställningar och är beräknade på samma sätt.

Delindikatorn för arbetets organisering är högre i socialtjänsten än för arbetslivet i sin helhet. Medelvärdena i de två olika sektorerna är signifikant skilda från varandra på minst femprocentsnivån. Det tolkas som att utvecklingen av arbetets organisering hade kommit längre inom socialtjänsten än för resten av arbetslivet år 2015. Det är ett logiskt resultat då arbetets organisering är mycket i fokus inom tjänsteverksamhet, dit verksamhet som socialtjänst räknas.

Som vi tidigare redovisat vet vi från tidigare studier om arbetslivet (ibid.) att arbetets organisering, inom det privata näringslivet, påverkar utkomsten av arbetet (output), förädlingsvärde per anställd, arbetsproduktiviteten positivt i genomsnitt. Den påverkar även jämställdheten för anställda positivt och hälsan för de anställda i form av lägre sjukfrånvaro samt förbättrar de anställdas situation på arbetsmarknaden. Därför är dessa jämförelser relevanta.

Däremot är medelvärdena för delindikatorn för arbetsmiljöarbete desamma för socialtjänsten som för arbetslivet i dess helhet. Medelvärdena är inte med tillräcklig signifikans skilda från varandra, tolkningen är således att utvecklingen av arbetsmiljöarbetet hade kommit lika långt inom socialtjänsten som för resten av arbetslivet år 2015. Det är också ett logiskt resultat då flera verksamheter inom näringslivet, särskilt industrin, och flera verksamheter inom offentlig sektor slår igenom med höga värden för arbetsmiljöarbetet i olika mätningar. Den utvecklade indikatorn för arbetsmiljöarbete är använd i dessa jämförelser.

7. Effektstudiens genomförande och dess kvalitet

Här presenteras några av de centrala metodfrågorna i effektstudien, övriga metodfrågor finns i egen bilagerapport (Arbetsmiljöverket, 2019b).

Modell för effektutvärdering

Den genomförda utvärderingen är en effektstudie av utfall- och resultat av påverkan från arbetsmiljöinspektioner. Före- och eftermätningar har genomförts. Analyserna av data är genomförda med hjälp av regressionsanalys som kan hantera att många faktorer påverkar arbetsmiljön samtidigt.

Det har varit möjligt att genomföra en effektutvärdering enligt de rutiner som Ekonomistyrningsverket⁷ rekommenderar. Detta trots att arbetsmiljö är ett komplext område, som påverkas av flera olika faktorer samtidigt. Den modell som används är generell och är också användbar för studier av effekter inom andra verksamheter i arbetslivet, det vill säga näringslivets olika branscher och olika verksamheter inom offentlig sektor.

Studiens upplägg bidrar både till förståelsen av generella förändringar i arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet, se diagram 1 i rapporten, samt förståelsen om arbetsmiljöinspektionernas bidrag till dessa förändringar och hur dessa kommer in i kedjan av effekter av förändringar på en arbetsplats som redovisas, se figur 1 till 6 i rapporten.

I denna studie är socialtjänsten i fokus, vilket troligen ger särskilda förutsättningar för effektstudien. Exempelvis är denna verksamhet politiskt styrd, vilket betyder att den balanserar mellan behov (inte efterfrågan på en marknad) och resurser. Ett exempel är det ökade antalet ensamkommande flyktingbarn under år 2015. Dessutom räknas socialtjänsten till de verksamheter som har en hög kvinnodominans, vilket kan påverka arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet.

Totalundersökning av socialtjänsten

Undersökningen är genomförd som en totalundersökning av socialtjänsten (bransch SNI 84124) i landets samtliga kommuner, där socialsekreterare som utövar myndighetsutövning är i fokus. De socialsekreterare som ingår har valts ut av kommunerna. År 2015 har 21 419 socialsekreterare och chefer ingått i urvalsramen, varav merparten är socialsekreterare, och 12 335 av dessa medverkar som svarande, vilket ger en svarsfrekvens på 60 procent. År 2017 har 24 762 socialsekreterare och chefer ingått i urvalsramen och 13 176 medverkar som svarade, vilket ger en svarsfrekvens på 55 procent. Merparten av de svarande ingår båda åren i studien. För båda mättpunkterna är det höga svarandefrekvenser för en individenkät. Adresserna till samtliga som ingår i undersökningen är framtagna av kommunerna, därför kan det antas att undersökningen nått den population av socialsekreterare som det var avsikten att nå.

Bortfallsanalyser och svarsvikter

Andelen svarande i de olika kommunerna varierar. Därför har vi undersökt om olika svarsfrekvenser kan förklaras av kommunens förutsättningar för arbete inom socialtjänsten. Resultaten är

---

⁷ Med utvärdering menas "en noggrann efterhandbedömning, det vill säga en bedömning som görs efter det att en åtgärd har vidtagits" och med effektutvärdering menas "en förändring som inträffat som en följd av en vidtagen åtgärd" (Ekonomistyrningsverket, 2006).

mycket entydiga. Inte för något av åren, 2015 respektive 2017, har en enda av variablerna som beskriver kommunernas socioekonomiska struktur, resurserna inom socialtjänsten eller deras personalstruktur kunna förklara skillnaden i svarsfrekvens, se vidare i bilaga 4 (Arbetsmiljöverket, 2019b). Detta tolkas som att det inte är kommunens förutsättningar som påverkar de skilda svarsfrekvenserna, en faktor som återstår är slumpen.

För att hantera kommuner med högre avvikande andelar svarande har vi viktat svaren, upp/ner, beroende på andelen svarande per kommun. Vi har skapat en variabel som benämns kommunvikt, som utgörs av det totala antalet adresser som vi fått tillgång till dividerat med antalet svarande. Ju högre värde på denna variabel desto sämre har svarsfrekvensen varit i den kommunen. Vi har tagit fram en vikt för år 2015 och en för år 2017. Vikterna ingår i modellens beräkningar.

Före- och eftermätningar

Den modell som använts i effektstudien är i grunden baserad på en modell med före- och eftermätningar av arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet. I denna studie har information inhämtats från både socialsekreterare och deras chefer före och efter arbetsmiljöinspektioner om arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet. Till detta har vissa registerdata tillfogats.

Utfalls- och resultatorienterad utvärdering

Effektstudien är en utfalls- och resultatorienterad utvärdering. Den kan räknas till studier av interventioner, det vill säga att den studerar en förändring inom målgruppen som i sin tur leder till förväntade effekter och nytta.

Den är inte processororienterad och har inte fokus på själva genomförandet av arbetsmiljöinspektionerna, exempelvis jämför den inte en inspektionsmetod mot en annan inspektionsmetod.

Alla variabler ingår i analysen samtidigt

Alla variabler, inklusive informationen om huruvida kommunen inspekterats eller inte, ingår samtidigt i beräkningarna.

Man skulle kunna tro att beräkningen är baserad på två jämförande grupper som ställs mot varandra, en där kommunerna som inspekterats ingår och en grupp där inspektioner inte har genomförts, allt annat lika. En sådan experimentell laboriemodell är inte självklart rimlig, så ser inte verkligheten ut. Samtliga kommuner oavsett om socialtjänsten har inspekterats eller inte samt alla andra faktorer ingår samtidigt i modellen. När en faktor beräknas hålls övriga konstanta. Modellen baseras på statistisk kontroll. Beräkningarna är genomförda med hjälp av regressionsanalys som konstanthåller för om inspektion skett i kommunen eller inte. På motsvarande sätt konstant hålls de andra bakgrundsfaktorerna som redovisas i figur 4. Arbetsmiljöinspektioner ingår således som en variabel i analysmodellen och mäts genom information om vilka arbetsplatser i kommunen som har blivit inspekterade någon gång under åren 2015 till 2017. Denna typ av modell för kontrollgrupp kan räknas till modeller som utgår ifrån studier av vad som är ett normalläge (Ekonomistyrningsverket, 2006). I detta fall jämförs resultaten i analysen när information om inspektion i kommunen ingår jämfört med när information om inspektion i kommunen inte ingår. Jämförelsen kan liknas vid en analys av inspekterade och inte inspekterade kommuner.

Tester och robusthet

Sammantaget är huvudresultaten i analysen baserade på minst ett dussin olika grundberäkningar som studerar varje kompositindikatorns påverkan på varandra givet alla bakgrundsfaktorer. Samtliga slutliga huvudberäkningar av samband återfinns i bilaga 3 (Arbetsmiljöverket, 2019b).

Modellen testas dels genom att analyserna konstanthåller för att olika faktorer påverkar samtidigt. Dessutom testas modellen genom att samtliga analyser har genomförts stegvis, det vill säga varje typ av faktor har inkluderats för sig i modellen för att en eventuell påverkan mellan faktorerna bättre ska kunna studeras och för att det tydligt ska framgå om modellen i sig ökar i kvalitet när en ny faktor tillkommer. Vi redovisar slutresultaten i avsnitt 4. *Arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet hänger ihop* och i avsnitt 5. *Arbetsmiljöinspektionerna påverkan*; sammantaget i figurerna 1 till 6.

Kompositindikatorernas robusthet och känslighet har testats genom analyser som beräknar identiska indikatorer för socialsekreterare och chefer och jämfört med indikatorer som använder all tillgänglig information för socialsekreterare och chefer. De olika analyserna uppvisar motsvarande resultat.

Fler tester och analyser på motsvarande data (indikatorer) har genomförts i tidigare studier för näringslivet (Omanovic & Aksberg, 2010) hela arbetslivet (Arbetsmiljöverket 2017), dessa visar också på robusthet.

Analysen görs på kommunnivå

Analysen genomförs på kommunnivå, och ett kommungenomsnitt har beräknats för samtliga chefer och socialsekreterare som kan kopplas till varandra i kommunen för varje kompositindikator som ingår i analysen. Analysen tar på det sättet delvis hänsyn till den samlade kulturen inom socialförvaltningen.

Ett skäl till att de huvudsakliga analyserna är på kommunnivå och inte på arbetsplatsnivå är att alla socialsekreterare och chefer inte kan matchas till rätt arbetsplats, eller arbetsställe, men till rätt kommun. Arbetsställe borde inte vara ett problematiskt begrepp, det är en statistisk enhet som alla organisationer med mer än ett arbetsställe ska inrapportera till Skattemyndigheten (Statistiska centralbyrån, 2019b). Fler enkätsvar har inkommit än vad som används som underlag i dessa analyser. Bland annat beroende på att flera socialsekreterare inte känner till vilket arbetsställe de tillhör och när de har uppgivit egen adress är denna ibland för bristfällig för att kunna matchas. Bortfallet beror också på att det finns chefer som avstått från att svara på enkäten. Då inkluderas inte heller denna chefs medarbetare i analysen.

Vi har genomfört testanalyser på arbetsplatsnivå respektive testanalyser baserade på en liten panel av socialsekreterare som ingår i både före- och eftermätningen och som vid båda mättillfällena kan matchas till rätt arbetsställe. Dessa tester uppvisar motsvarande resultat som de som presenteras i rapporten, men med svagare signifikans. Se också vidare i bilaga 4 (Arbetsmiljöverket, 2019b).

Referenser

AFS 2001:1. Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete SAM.

AFS 2015:4. Organisatorisk och social arbetsmiljö.

Akademikerförbundet SSR, 2019. Dags att stoppa kompetensflykten i samhällsvetaryrken i kommunerna (webbartikel). <https://akademssr.se/post/dags-att-stoppa-kompetensflykten-i-samhallsvetaryrken-i-kommunerna>. Online 2019-06-04.

Arbetsmiljöverket, 2013. SAM-index. Systematiskt arbetsmiljöarbete i svenskt arbetsliv – baserad på Arbetsmiljöverkets Nulägesundersökning 2012, kallad NU2012. Arbetsmiljöverkets analysrapport 2013:2. Dnr: 2018/004850.

Arbetsmiljöverket, 2015a. Effektstudie av tillsynsinsatsen för socialsekreterare. AS2015/024221.

Arbetsmiljöverket, 2015b. Kvinnors arbetsmiljö 2011-2014- slutrapport. Rapport 2015:6. AV2011/100748

Arbetsmiljöverket, 2015c. Nationell tillsyn vård och omsorg/sociala tjänster, projektdirektiv. IRS 2014/118776.

Arbetsmiljöverket, 2015d. Utveckling Statistisk Analys 2014–2016. Projektet har fortsatt under åren 2017–2019 under namnet Fortsättning Utveckling Statistisk Analys, FUSA. Dnr: 2015/051555.

Arbetsmiljöverket, 2017. Mäta och följa goda organisationer. Nylund, Annette Arbetsmiljöverket och Hagén, Hans-Olof konsult till Arbetsmiljöverket (redaktörer). Arbetsmiljöverkets analysrapport 2017:2. Dnr: 2017/032945.

Arbetsmiljöverket, 2018a. projektrapport ”Första linjens chefer i vård och omsorg”. https://www.av.se/globalassets/filer/nyheter/projektrapport_forsta_linjens-chefer_inom_vard_och_omsorg_2015-051464.pdf. Dnr 2015/051464.

Arbetsmiljöverket, 2018b. Projektrapport ”Socialsekreterares arbetsmiljö”. <https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/rapporter/slutrapport-socialsekreterares-arbetsmiljo.pdf>. Dnr 2015/051465.

Arbetsmiljöverket, 2018c. Alla socialkontor fick krav – hot och våld vardag för socialsekreterare. Pressmeddelande 14 december 2018. Online. 2019-08-13.

Arbetsmiljöverket, 2019a. Sammanställning och analys av genomförda tillsynsaktiviteter inom politikerstyrda organisationer år 2007-2017. Mitte Andåker Berg, enheten för avdelningsstab inspektion, Dnr 2019/022391.

Arbetsmiljöverket, 2019b. Bilagor till Arbetsmiljöverket Analysrapport 2019:1. Arbetsmiljöinspektioners påverkan på socialsekreterares arbetsmiljö. Effektstudie av samband mellan Arbetsmiljöverkets arbetsmiljöinspektioner åren 2015 till 2017 och arbetsmiljön för socialsekreterare i socialtjänsten. Dnr AS2015/024221.

Astvik Wanja, Welander Jonas och Isaksson Kerstin, 2017. Sorti, tystnad och lojalitet bland medarbetare och chefer i socialtjänsten. Arbetsmarknad & Arbetsliv I årg. 23 I nr 3 I hösten 2017.

Black S. and Lynch L., 1997. How to compete: The impact of workplace practices and Information technology on productivity. Discussion paper no.376. November 1997. Published by Centre for Economic Performance. London School of Economics and Political Science. Houghton Street, London WC2A 2AE. © S. Black and L. Lynch, 1997. ISBN 0853285608.

Ekonomistyrningsverket (ESV), 2006. Utvärdering. Effektutvärdering Att välja upplägg ESV 2006:8. ISBN 91-7249-211-2.

Ichniowski, Casey och Shaw, Kathryn, 2009a. Insider Econometrics: Empirical Studies of How Management Matters. NBER Working Paper Series. Working Paper 15618. <http://www.nber.org/papers/w15618>. Document Object Identifier National Bureau of Economic Research. 1050 Massachusetts Avenue. Cambridge, MA 02138. DOI: 10.3386/w15618.

Ichniowski Casey, and Shaw Kathryn L., 2009b. Connective Capital as Social Capital: The Value of Problem-Solving Networks for Team Players in Firms. NBER Working Paper No. 15619. National Bureau of

Economic Research. 1050 Massachusetts Avenue. Cambridge, MA 02138. December 2009. DOI: 10.3386/w15619.

Kolada, 2019. RKA är en ideell förening med svenska staten och Sveriges Kommuner och Landsting som medlemmar. © RKA Rådet för främjande av kommunala analyser. rka@rka.nu. Online <https://www.kolada.se/?p=index>.

Migrationsverket, 2019. <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Anvisning-till-kommuner-och-bosattning.html>. Online 2019-06-26.

OECD, 2008. Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and user guide. ISBN 978-92-64-04345-9. © OECD 2008. Jointly prepared by the OECD (the Statistics Directorate and the Directorate for Science, Technology and Industry) and the Econometrics and Applied Statistics Unit of the Joint Research Centre (JRC) of the European Commission in Ispra, Italy.

Omanovic Lana and Aksberg Marina, 2010. Quality of data in the Swedish Meadow Survey. Page 115-142. Hans-Olof Hagén (red.) Productivity Yearbook 2010. This publication is available in electronic form on www.scb.se. ISSN 1654-0506 (online) URN: NBN: SE: SCB-2010-X76BR1001_pdf (pdf). Also, in Chapter 2. Quality of data in the Swedish Meadow Survey. Page 21-48. Hans-Olof Hagén (red.) Learning Organisations Matter. 2011. ISSN 978-91618-1539-5 URN: NBN: SE: SCB-2011-NRFT1101_pdf (pdf). SCB-Tryck, Örebro 2011.03.

SFS 1977:1160. Arbetsmiljölagen, AML.

Socialstyrelsen, 2016a. Analys av situationen i socialtjänsten. Läget under hösten 2015 och början av 2016. Artikelnummer 2016-5-25. Publicerad www.socialstyrelsen.se, maj 2016.

Socialstyrelsen, 2016b. Analys av situationen i socialtjänsten Läget under hösten 2016 – delrapport 2. Artikelnummer 2016-12-35. Publicerad www.socialstyrelsen.se, december 2016.

Statistiska centralbyrån, 2019a. Longitudinell integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier (LISA) 1990–2013. Arbetsmarknad och utbildning. Bakgrundsfakta 2016:1. ISSN 1654-465X (Online) ISSN 1103-7458 (Print) ISBN 978-91-618-1634-7 (Print) URN: NBN: SE: SCB-2015-AM76BR1601_pdf. Printed in Sweden SCB-Tryck, Örebro 2016.01

Statistiska centralbyrån, 2019b. <https://www.scb.se/vara-tjanster/foretagsregistret/arbetsgivardeklaration-pa-individniva/>. Online 2019-06-14.

Statskontoret, 2014. Myndighetsanalys av Arbetsmiljöverket. Statskontorets Dnr: 2014/53-5. Arbetsmarandsdepartementets Dnr: A2014/908/ARM.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, 2014. Utvecklingsarbete för ensamkommande barn. ETT PROJEKT MED SAMVERKANSPERSPEKTIV. Text: Birgitta Freij. Produktion: Projektet ”Ensamkommande barn – lokalt och regionalt utvecklingsstöd”. © Sveriges Kommuner och Landsting, 2014. ISBN: 978-91-7585-097-9. Tryck: LTAB (Linköpings Tryckeri AB).

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, 2016. Rekryteringsläget inom socialtjänsten barn och unga samt ekonomiskt bistånd, december 2015. Produktion: Gunilla Blomstedt. © Sveriges Kommuner och Landsting, 2016. ISBN 978-91-7585-323-9. webbutik.skl.se.

Vision, 2017. Hur får vi balans mellan krav och resurser? Insatser för minskad arbetsbelastning i socialtjänsten. <https://vision.se/Opinion/rappporter/2017/hur-far-vi-balans-mellan-krav-och-resurserinsatser-for-minskad-arbetsbelastning-i-socialtjansten/>.

Welder Jonas, Astvik Wanja och Hellgren Johnny, 2017. Stressrelaterad ohälsa och arbetstrivsel hos medarbetare och chefer i socialtjänsten. Arbetsmarknad & Arbetsliv I årg. 23 I nr 2 I sommaren 2017.